УДК 378.147:004:33

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗМІСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПІДХОДУ

Деділова Т.В., к.е.н., доцентка
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Юрченко О.В., к.е.н., доцентка
Сумський національний аграрний університет

Сучасна система економічної освіти переживає етап глибокої трансформації під впливом цифровізації суспільства та глобальних викликів ринку праці. Цифрова економіка формує нові вимоги до професійної підготовки фахівців, зокрема щодо розвитку аналітичних, інноваційних і підприємницьких навичок. Відтак перед закладами вищої освіти постає завдання оновлення змісту освітніх програм, методів і форм навчання з урахуванням цих змін.

Держава розглядає цифровізацію освіти як закономірний етап розширення доступу до знань і підвищення рівня інформаційної грамотності громадян. На нормативному рівні це закріплено у статті 12 Закону України «Про освіту» [1], де інформаційно-комунікаційну компетентність визначено однією з ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 [2], інформаційно-комунікаційна компетентність передбачає усвідомлене, критичне та безпечне використання цифрових технологій для навчання, професійного розвитку і повсякденного спілкування, а також дотримання принципів академічної доброчесності при роботі з інформацією.

Упродовж перших десятиліть XXI століття процеси цифровізації освіти в Україні зазнали динамічного розвитку, пройшовши кілька етапів трансформації. Початковим кроком стала активна адаптація моделей змішаного навчання, що набули поширення у період пандемії COVID-19. Саме тоді цифрові технології почали розглядатися не як допоміжний інструмент, а як необхідна складова сучасного освітнього середовища. Наступний етап – повний перехід до дистанційного формату, зумовлений безпековими обставинами після початку повномасштабних бойових дій в Україні у 2022 році. Ця форма навчання стала найбільш прийнятною для забезпечення безперервності освітнього процесу та збереження здоров'я всіх його учасників.

Варто підкреслити, що саме змішана та дистанційна форми навчання максимально відповідають технічним можливостям сучасних цифрових засобів передання інформації. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій актуалізував потребу у вдосконаленні методичних підходів до організації таких форматів навчання. Питання їх удосконалення неодноразово піднімалося у контексті державної політики реформування освіти, зокрема у частині забезпечення її якості, гнучкості та доступності.

Отже, цифровізація освіти в Україні є не лише технічним процесом, а й системною зміною освітньої парадигми, спрямованою на формування компетентної, гнучкої та відповідальної особистості, здатної ефективно діяти в умовах цифрового суспільства.

Цифрова економіка змінює логіку економічних процесів і структуру попиту на трудові ресурси. Традиційні знання поступаються місцем компетентнісним моделям, що передбачають уміння працювати з великими даними, цифровими платформами, алгоритмами штучного інтелекту, а також здатність приймати підприємницькі рішення в умовах невизначеності.

Підприємницький підхід у сучасній освіті виступає не лише як методика організації навчального процесу, а як світоглядна позиція, що орієнтує студентів на ініціативність, креативність і відповідальність. Формування підприємницьких компетентностей має здійснюватися через інтеграцію практикоорієнтованих дисциплін, проєктного та кейс-навчання, бізнес-симуляцій, менторських програм.

Підприємницькі компетентності охоплюють комплекс знань, умінь і особистісних якостей, що забезпечують здатність ініціювати, планувати й реалізовувати економічну діяльність у різних формах. До ключових підприємницьких компетентностей належать уміння генерувати й оцінювати бізнес-ідеї, розробляти бізнес-плани, приймати управлінські рішення в умовах ризику та невизначеності, здійснювати фінансове планування і контроль, володіти навичками стратегічного мислення, комунікації та лідерства. Важливими також є креативність, проактивність, здатність працювати в команді, уміння вести переговори, презентувати результати своєї діяльності та залучати ресурси для реалізації проєктів.

Під такі компетентності у структурі освітніх програм підготовки бакалаврів ХНАДУ [3, 4] релевантно передбачено освітні компоненти з орієнтацією на практичну діяльність. В даному випадку, це такі дисципліни, як «Інноваційне підприємництво та управління стартап проєктами», «Підприємництво і бізнес-культура», «Торговельне підприємництво», «Бізнес-планування», «Транспортне підприємництво», «Інтерактивний тренінг-практикум з управління компанією з використанням бізнес-симуляції ViAL+», «Проєктний аналіз», «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків». Такі освітні компоненти сприяють формуванню системного бачення підприємницької діяльності, розвитку аналітичного мислення, навичок стратегічного планування та ефективної самоорганізації студентів, що є базою для їхньої успішної професійної реалізації в умовах цифрової економіки. Сучасні

освітні програми мають поєднувати фундаментальні економічні знання з практичними навичками роботи в цифровому бізнес-середовищі, що дозволить підготувати конкурентоспроможних, інноваційно орієнтованих випускників, здатних забезпечувати сталий розвиток економіки України.

Використання електронних платформ, аналітичних інструментів, віртуальних бізнес-симуляторів (зокрема, ViAL+), онлайн-курсів і дуальної освіти сприяє індивідуалізації навчання та підвищенню якості підготовки. Такий підхід дозволяє студентам формувати власні освітні траєкторії, комбінуючи базові економічні знання з цифровими та підприємницькими навичками.

Переосмислення ролі викладача є ще однією ознакою трансформації економічної освіти. Викладач стає модератором освітнього процесу, який створює умови для самостійного навчання, розвитку критичного мислення і дослідницької активності студентів. Такий підхід забезпечує перехід від традиційної моделі «викладач → студент» до партнерської взаємодії, у центрі якої – активний, відповідальний і дослідницьки орієнтований студент. Одним із ефективних інструментів реалізації модераційної функції викладача є використання систем управління навчанням (LMS), зокрема платформи Moodle, що широко впроваджена в навчальний процес ХНАДУ. Використання LMS Moodle, довело свою ефективність як інструмент модерації освітнього процесу, що сприяє розвитку самостійності, рефлексії та дослідницької активності студентів. Впровадження бізнес-симуляцій, інтерактивних тренінгів і проєктних технологій, орієнтованих на реальні економічні ситуації, формує у студентів уміння генерувати й реалізовувати інноваційні ідеї, адаптуватися до викликів цифровізації та проявляти підприємницьку ініціативу.

Отже, сучасна система економічної освіти перебуває на етапі глибокої структурної трансформації, зумовленої цифровізацією суспільства, зміною моделі економічних відносин і зростанням ролі

підприємницьких компетентностей у професійній діяльності. Цифрова економіка визначає нові орієнтири підготовки майбутніх фахівців – від засвоєння теоретичних знань до формування здатності діяти креативно, аналітично й ініціативно в умовах динамічного ринку. Таким чином, трансформація змісту економічної освіти в умовах цифрової економіки є не лише модернізацією навчальних програм, а й зміною освітньої парадигми – від знаннєвої до діяльнісно-компетентнісної. Саме поєднання фундаментальної економічної підготовки з цифровими й підприємницькими навичками стане ключем до формування конкурентоспроможного фахівця нового покоління, здатного забезпечити інноваційний розвиток національної економіки та сталий поступ українського суспільства.

Література :

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 31 жовт. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 04.11.2025).

2. Державний стандарт базової середньої освіти. Чинний від 2020-03-30. Вид. офіц. Київ : МОН України URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti (дата звернення: 04.11.2025).

3. Освітньо-професійна програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» першого (бакалаврського) рівня освіти за спеціальністю D7 «Торгівля». Затверджений Вченою радою ХНАДУ від 04.07.2025. URL: https://surl.li/kctknh (дата звернення: 04.11.2025).

4. Освітньо-професійна програма «Економіка» першого (бакалаврського) рівня освіти за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини». Затверджений Вченою радою ХНАДУ від 04.07.2025. URL: https://surl.li/mosjab (дата звернення: 04.11.2025).